

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

לע"נ מורנו ורבנו הגאון ר' עובדיה יוסף בן ג'ורג'יה

בס"ד גיליון: 1180

הדלקת הנר: 18:00 צאת השבת: 18:59 רבינו תם: 19:34 (לפי אפיק ת"א),
הפטרת השבוע: וידבר דוד (שמואל ב' כב).

אוצרות הפרשה

פרשת "האזינו"

"ועתה כיתבו לכם את השירה הזאת" [לא, יט].

כידוע, ישנה מצווה של כתיבת ספר תורה. אבל מכל התורה כולה מדגיש הכתוב את כתיבתה של שירת "האזינו" בספר התורה: "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" אלא לפי שאין כותבין את התורה פרשיות פרשיות, למדנו שיש לכתוב את כל ספר התורה אגב שירת האזינו.

כידוע, ישנה מצווה של תלמוד תורה. אבל מכל התורה כולה מדגיש הכתוב את שינון שירת "האזינו": "ולמדה את בני ישראל, שימה בפיהם, למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל!"

מה יש בשירת האזינו? הכול נמצא בה! בחכמה אלוקית נשגבה נכתב בה כל העבר עד לימי משה רבינו, וכל העתיד עד לביאת המשיח. נכתב בה כל מה שיהיה בגלות ומה שיהיה בגאולה. וכך מסכם אותה רבינו הרמב"ן זצ"ל:

"גדולה שירה זו, שיש בה עכשיו, ויש לשעבר, ויש בה לעתיד לבוא. ויש בה לעולם הזה, ויש בה לעולם הבא. ולזה רמז הכתוב, שנאמר: ויבוא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באוזני העם (כלומר, שפירש את כל המשמעויות שבה) – הזכיר "כל", להגיד שהיא כוללת את כל העתידות למו. ואם כי היא קטנה בדיבור, כי ביאר להם עניינים רבים בה".

ומסכם הרמב"ן ואומר: "ואילו הייתה השירה הזאת מכתב מאחד מן החוזים בכוכבים, שהגיד מראשית אחרית – כן היה ראוי להאמין בה, מפני שנתקיימו כל דבריה עד הנה, לא נפל דבר אחד! על אחת כמה וכמה שאנחנו נאמין ונצפה בכל לב לדברי האלוקים מפי נביאו הנאמן בכל ביתו, אשר לא היה לפניו ואחריו כמוהו, עליו השלום!"
לא זו בלבד שבשירת "האזינו" נכתב כל מה שיקרה לעם ישראל במהלך הדורות באופן כללי, אלא שמרמז בה גם מה יקרה לכל אדם ואדם באופן פרטי. מובן, שלא כל אדם יכול להעמיק חקר ולמצוא את עצמו בשירת "האזינו". לשם כך יש צורך בגדולי ישראל גאונים וקדושים ומקובלים – כמו רבינו הרמב"ן זצ"ל בעצמו.

מספרים, שלרמב"ן הקדוש היה תלמיד אחד, שהתפקד רחמנא ליצלן. לא זו בלבד שהלך אחר שרירות לבו, אלא שחוצפתו עברה כל גבול, והוא בא לפני רבו הקדוש ביום הכיפורים כשהוא אוכל במלוא פיו בשר חזיר, תצילנה האוזניים משמוע! נתן רבינו הרמב"ן זצ"ל עינו ואמר: "יום הכיפורים היום, אבנר!"

אמר אבנר: "אני יודע, רבי, אבל התפרקתי!"

אמר הרמב"ן: "כסבור אתה, שאתה פיקח יותר מן הרמב"ם הקדוש, גדול החכמים, הבקי בכל מדע? חכם אתה יותר מן הר"ף, מרבי יוסף אבן מיגאש, מכל חכמי ישראל! משכיל יותר מרבי שמעון בר יוחאי, מירמיהו הנביא, ממשה רבינו?"

אמר אבנר: "לא, חלילה! אבל שמעתי ממך פעם משהו, שלא יכולתי להסכים לו. שמעתי ממך, שכל אדם רמוז בשירת האזינו, וזה הרגיו וקומם אותי!"... אישר הרמב"ן: "אכן, כך אמרתי – וכן הוא! התורה אלוקית היא, ונצחית, והכל רמוז בה, ובמיוחד בפרשת האזינו!"

אמר אבנר: "אם כן, יאמר לי הרבי היכן רמוז שמי?"

אמר לו הרמב"ן: "בפרשת האזינו. בפסוק הנורא: "אמרתי: (אשליכם מעלי), אשביתה מאנוש זכרם". האות השלישית בכל מלה מצטרפת לשמך: אבנר! רואה אתה, שמך רמוז, וגורלך נקוב!"

נחרד אבנר, כריך בשר החזיר נפל מידי, והוא שאל בבהלה: "רבי, כלום יש לי תקנה?"

ענה הרמב"ן: "הלא שמעת מה כתוב בפסוק!"

מיד הלך אבנר, לקח סירה, הפליג עימה לים, וזרק את משוטיה. אין יודע מה עלה בגורלו. וודאי מת מתוך תשובה. נורא הסיפור. ומהו הלך עברנו? שגם כאשר אין אנו מבינים משהו בשיכלנו, גם כאשר אנו חושבים שדבר מה תמוה, נדע עד כמה קטנים ודלים אנו – ותורת ה' תמימה, ומשפטי ה' אמת, צדקו יחדיו! (מעין השבוע).

"כנשר יעיר קינו, על גוזליו ירחף, יפרוש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו" [לב, יא]. בת קול קוראת לשוב.

הגאון רבי שמעון פוזן זצ"ל, רבה של שפראן וראש ישיבתה, פתח במשל. מעשה באחד ממשרתי הארמון שנצטווה למרק את כתרו של המלך ולנקותו מכל שמץ אבק, העלול לעמם זהרו. ניקה בשקדנות את כתר הזהב המגולף, משובץ אבני החן, והתפעל מיפעתן וברקן. ידע כי כל אבן בכתר מושלמת היא, ואין ערוך ליקרתה. פחו עליו יצרו, עקר אבן אחת מתושבתה וטמנה בכיסו. ולא ידע שהמלך עומד בחלון, משקיף על מעשיו.

סיים המשרת, הניח את הכתר על כר הקטיפה ויצא. נכנס המלך, חבש את הכתר, ותושבת האבן העקורה התנוססה במרכזו בכל כיעורה. פנה המלך לטרקלין, ישב על כס מלכותו ושלח לקרוא לשר החצר, הממונה על המשרתים. הופיע השר ראה את הכתר הפגום, ונחרד. אמר לו המלך: "משרת פלוני ניקה את כתרי, מרקו והבריכו. שבע רצון אני מעבודתו, אמור לו זאת. שלח אותו לכאן, לנקות את נברשות הטרקלין".

עשה כמצווה עליו, סח למשרת המופתע שהמלך מוקיר את עבודתו במירוק הכתר, ובחר בו לניקוי נברשות הטרקלין בעודו יושב בו על כס המלכות – היתכן כבוד גדול מזה למשרת המלך!

שמע המשרת, שמח – וחשש. שמח, על קורת רוחו של המלך משירותו ועל שנשא חן בעיניו. וחשש, שמא התגלתה הגניבה. שמא נפל עליו החשד ואין זו אלא מלכודת. בנקיפות לב עלה לטרקלין והמלך האיר אליו פניו, התעניין בשלומו, והתושבת החלולה בכתר ניבטה אליו כמאשימה. הודה לו המלך על שקידתו בניקוי הכתר, וסיפר כי עקב אחריו מן החלון וראה כיצד ניקה כל סדק והבריק במרץ. שוקל הוא להעלותו בדרגה ולהעלות שכרו. נרעש המשרת: אם ראה המלך – הן ראה הכל, והנה מעלים הוא עיניו ממעילתו ורוצה בטובתו ובקידומו. איך יגמול רעה תחת טובה, איך יוכל לראות את כתר המלך פגום, והאבן היקרה חורבת את כיסו!

פרץ בבכי תמרורים והתוודה על חטאו: אכן, המלך מטיב עימו כל כך – והוא פשע ומעל באימונו, עקר אבן מכתרו... המלך מרגיע: "ידעתי, בני, ידעתי – אך ידעתי גם כי לא במעל עשית זאת. משרת נאמן אתה אלא שפחו עליך יצרן, וסליחתי נתונה לך"... אבל המשרת לא הסתפק בסליחה ובמחילה, איך יוכל להיות שליו, כאשר כתר המלך חסר ופגום, והאבן אינה בתושבתה!

נענה המלך ואמר: "עלה נא על מעלות הכסא, וקבע את האבן במקומה!" עלה המשרת במעלות, והמלך הרכין את ראשו וקרב את כתרו, והמשרת קבע בו את האבן והשלים את כתר המלוכה! והנמשל: האדם, משרת המלך הוא. כל ייעודו, לשרת את המלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. ואכן, ממרק הוא את כתר המלך, אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון, אך מפעם לפעם פוחז עליהם יצרן, והם עוברים עבירה. עוקרים מן הכתר אבן יקרה. ובכל יום ויום בת קול יוצאת וקוראת: "עד מתי פתאים תאהבו פתי, שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם, המלך הקדוש קורא לבניו אהוביו לשוב בתשובה, ומכח בת קול זו מתעוררים הרהורי תשובה בלבבות. אבל האדם בוכה ומתמרמר: איך אעשה תשובה כראוי, ועדיין חסר כתר המלך את המרגלית היקרה שאיבדתי בחטאי! ואז, כביכול, מגביה הקדוש ברוך הוא את החוטא ומנשאו למדרגה שאפילו צדיקים גמורים אינם עומדים בה, וזדונות נהפכות לו כזכויות, כדי שכתר המלך יושלם ויזהיר כבתחילה.

וזהו שנאמר: "כנשר יעיר קינו, על גוזליו ירחף", אם האדם מרגיש שעולים בו הרהורי תשובה – ידע נאמנה שהם מכוחו של הבורא יתברך הקורא לו ומעוררו לשוב אליו ברחמים רבים. אך אם האדם מצר ומתמרמר, איך יוכל לשוב ופגמו כה רב ועצום, הנה: "יפרוש כנפיו יקחהו", ידע שהבורא יתברך מעלהו לדרגה גבוהה ונשגבה, "ישארו על אברתו" – ופירש בזוהר הקדוש שהכוונה לאבריה וכנפיה של השכינה הקדושה כביכול. שעוזרו לתקן כל מה שפגם! (מעייין השבוע).

"הרגינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצרי וכיפר אדמתו עמו" [לב, מג].

למה נשפך דם של ישראל? – הכול בעוון מכירת יוסף.

ראובן לא היה במכירת יוסף, ראובן הציע לא להרוג את יוסף אלא להשליכו לבור – "וישמע ראובן ויצליחו מידם ויאמר לא נכנו נפש... השליכו אותו אל הבור... למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו" (בראשית לו, כא-כב). אומרים חז"ל: "אילו היה ראובן יודע שהקדוש ברוך הוא מכתוב עליו 'וישמע ראובן ויצליחו מידם', בכתפו היה טוענו ומוליכו אצל אביו" – הוא היה מוסר את נפשו להציל את יוסף, ואחיו חוזרים בהם ושומעים לו. אבל הוא לא עשה כן. הוא אמנם ניסה להציל את יוסף, אבל לא מסר את נפשו על כך. אחי יוסף הורידוהו אל הבור. כששב ראובן אל הבור הוא ראה שיוסף איננו שם – "ויקרא את בגדיו וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו ואני אנה אני בא". הוא צפה ברוח הקודש שעתידיים עשרה הרוגי מלכות להיהרג, וכל הגלות הארוכה נמשכת בגלל מכירת יוסף.

עשרה הרוגי מלכות הם כנגד אחי יוסף, כל אחד כנגד אחד האחים. כנגד יהודה – רבן שמעון בן גמליאל, נשיא ישראל, שהיה משבט יהודה. רבן שמעון בן גמליאל היה ראשון הרוגי מלכות, כי יהודה עמד בראש, הוא נתן את העצה למכור את יוסף, הוא שחט את שיער העזים ובא לאביו ואמר לו "הכר נא הכתונת בינך הוא אם לא".

הקב"ה שלם לו מידה כנגד מידה. יהודה אמר "הכר נא", ובאותה פרשה אומרת לו תמר "הכר נא למי החותמת והפתילים והמטה האלה". לא נתכפר לו עד שנהרג רבן שמעון בן גמליאל, נשיא ישראל, במיתה קשה ואכזרית, שהתירו את ראשו בסיף. כנגד ראובן – רבי אליעזר בן הורקנוס. ראובן שיעץ להטמין את יוסף בבור, כנגד זה רבי אליעזר לא נהרג, אך נגזר עליו שיהיה בנידוי על ידי חבריו. הרי זה כאדם הטמון בבור.

כך שאר הרוגי המלכות, כל אחד מהם – כנגד אחד מאחי יוסף. ואף יוסף נכלל בכלל אחיו, וכנגדו – רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול. כל מה שארע עם יוסף ארע עם רבי ישמעאל: יוסף היה יפה תואר – רבי ישמעאל היה יפה תואר; יוסף היה מלך – רבי ישמעאל נכנס לפני ולפנים; יוסף היה בבית הסוהר – רבי ישמעאל היה בבית הסוהר; יוסף פשטו את כותנתו – רבי ישמעאל פשטו את עורו. יש מדרש אחר שרבי ישמעאל אינו כנגד יוסף אלא כנגד לוי, כי הוא כהן גדול מזרע לוי.

הדבר קשה, מדוע יוסף עצמו נכלל עם אחיו לעניין העונש על מכירתו, הלא הוא הצד הנרדף ולא הרודף? אלא אומרת הגמרא: "כל שחברו נענש על ידו – אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא", כי גם עליו יש צד של אשמה. באמת יוסף היה הגורם שגרם לאחיו להתנכל לו, כי הביא את דיבתם רעה אל אביהם. בכך עורר את קינאתם ואת שינאתם. ברם, הלא אחי יוסף ביקשו את מחילתו – "ועתה שא נא לפשע עבדי אלוקי אביך", ויוסף נענה ומחל להם. מדוע אפוא יש להענישם?

אכן, גם כשהאדם עצמו מוחל להם, אין זה מסיר את האחריות מבעל המעשה. הקב"ה לא ידח ממנו נידח, והוא מדקדק עם חסידיו כחוט השערה. הגויים התאכזרו לעם ישראל, הרגו וטבחו בהם והמיתו אלפים ורבבות מהם במיתות משונות. אבל הנקמה לא תבוא מיד ישראל אלא מיד ה'. ואכן, הקב"ה מנחם את המשיח ונשבע לו שהוא עתיד לנקום את נקמתם של ישראל – "כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצרי".

מהי הנקמה? הרב "מעבר יבק" [תלמיד הרמ"ע מפאנו] כותב, כשמוזכרים שם של יהודי שנהרג על ידי גויים צריך לומר ה' יקום דמו". למה? משום שכשנהרג אדם מישראל על ידי גוי, השר של אותה אומה מתגאה ואומר: הרגתי אדם מישראל.

כאשר השר של אותה אומה מתגאה ואומר: "אני הרגתי אדם מישראל", יש בזה חילול ה' גדול, "למה יאמרו הגויים איה נא אלוקיהם". לכן, בכל מקרה של מיתת יהודי בידי גוי צריך לומר "ה' יקום דמו", לבקש מהקב"ה שינקום את דמו של היהודי, כדי למנוע חילול שמו יתברך. הנקמה הזאת טרם נעשתה. דם של עשרה הרוגי המלכות ושל שאר הרוגי עם ישראל עדיין רותח. לכן צריך להמשיך ולומר "ה' יקום דמו".

רבנו האר"י כותב, כי אחת הדרכים לזרז את הגאולה היא על ידי שמכוונים בכל בוקר אחרי "הודו" את הפסוק "א-ל נקמות ה' א-ל נקמות הופיע" – נקום את דם עשרת הרוגי מלכות שטרם נקמת, וכן נקמתם של היהודים שדמם נשפך במשך כל הדורות. ראשי התיבות של "א-ל נקמות ה'" הוא – אני. "א-ל נקמות הופיע" – אנה. זהו שאמר ראובן: "ואני אנה אני בא". הנקמה לא תעשה על ידי בשר ודם, אלא על ידי הקב"ה – "א-ל נקמות ה'" (דורש ציון).

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוראל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מונירה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מונירה ז"ל, לע"נ ר' עזריאל בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלל ז"ל, לע"נ אליהו בן אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ ברוך בן כאדה ז"ל, לע"נ זלבה פזיה בת פרח ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעד בן פרח ז"ל, לע"נ אלהם בת שהנ ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ ענת בת אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ מרים בת שמה ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ יונה בן אסתר ז"ל, לע"נ לי כהן בת פולין ז"ל, לע"נ משה בן רינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, ולע"נ כל נפטר עם ישראל.

למעוניינים בהפצת העלון: 03-5592523. לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: otzarot.hparasha@gmail.com